

MSSF 16: nowe zasady klasyfikacji leasingu

Marcin Jarosz, [biegły rewident Wrocław](#), Rödl & Partner

Wejście w życie wraz z początkiem 2019 roku nowego Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 16 stanowi rewolucję dla jednostek sporządzających sprawozdania finansowe na podstawie MSSF.

Dotychczas uregulowania w zakresie leasingu zawarte były przede wszystkim w MSR 17 i związanymi z nim interpretacjami. Nowy MSSF 16 zastępuje w całości dotąd obowiązujące w tym zakresie przepisy. Na czym polegają zmiany? Przede wszystkim na zniesieniu rozróżnienia leasingu finansowego i operacyjnego. Od 2019 roku umowy leasingu podlegają rozpoznaniu wyłącznie w oparciu o model kontroli nad przedmiotem leasingu przez korzystającego. Jeśli dana umowa nie spełnia kryteriów umowy leasingu, powinna zostać zaklasyfikowana jako umowa o świadczenie usług, niepodlegająca uregulowaniom MSSF 16.

Jakie stały przesłanki za wprowadzonymi zmianami? W głównej mierze trudności w określeniu granic pomiędzy leasingiem operacyjnym i finansowym, które często obarczone były subiektywną oceną jednostki. W wyniku powyższego transakcje i umowy o podobnej treści mogły być różnie klasyfikowane i ujmowane przez jednostki, co zasadniczo wpływało na porównywalność danych pomiędzy sprawozdaniami finansowymi. Kolejną, niemniej istotną przesłanką było ujawnienie w księgach rachunkowych aktywów użytkowanych na podstawie leasingu operacyjnego oraz związanych z nimi zobowiązań wynikających z zawartych umów. W wyniku wprowadzonych zmian wiele umów ujmowanych do tej pory jako leasing operacyjny i ewidencjonowanych pozabilansowo, znajdzie swoje odzwierciedlenie w aktywach i pasywach. Ponadto warto podkreślić, że nowe przepisy MSSF zbliżają omawiane regulacje do przepisów US GAAP.

Identyfikacja umowy

Sama definicja leasingu, oparta o umowę, na podstawie której dostawca przekazuje prawo do użytkowania składnika aktywów przez określony okres w zamian za ustalone wynagrodzenie, nie uległa zmianie w stosunku do wcześniej stosowanych przepisów. Przedmiotem leasingu może być wyłącznie zidentyfikowany składnik aktywów, w stosunku do którego dostawcy nie powinno przysługiwać istotne prawa wymiany. Spełnienie przesłanek istotnego prawa wymiany należy ocenić na podstawie spełnienia łącznie dwóch warunków:

- dostawca ma możliwość swobodnej wymiany przedmiotu składnika na alternatywny bez zgody korzystającego (w tym przypadku dostawca powinien posiadać na tyle nieograniczony dostęp do zamiennych aktywów, aby w rozsądnym okresie dokonać takiej wymiany),
- wymiana przyniesie dostawcy więcej korzyści niż kosztów.

Jeśli oba warunki zostaną spełnione, składnik aktywów nie jest jednoznacznie identyfikowalny i tym samym umowa nie spełnia definicji leasingu.

Prawo do kontroli

W przypadku pozytywnego zidentyfikowania składnika aktywów zasadniczym zagadnieniem staje się zweryfikowanie umowy pod kątem przekazania korzystającemu prawa do kontroli nad danym aktywem. Ocena powinna zostać dokonana dla każdej zawartej umowy bez względu na to, czy jest to umowa leasingu nazwana zgodnie z Kodeksem Cywilnym. Ocenie powinny tym samym podlegać również umowy najmu lub dzierżawy, które do końca 2018 r. nie podlegały kwalifikacji pod kątem umowy leasingu.

W celu oceny prawa do kontroli w momencie podpisania umowy jednostka powinna przeprowadzić test korzyści i władzy, który wykaże czy:

- w okresie trwania umowy korzystający posiada prawo do swobodnego kierowania użytkowaniem składnikiem aktywów, bez wpływu dostawcy oraz

- korzystający posiada prawo do uzyskiwania korzyści ekonomicznych, takich jak np. wytworzone produkty, uzyskane przepływy pieniężne bądź inne korzyści uzyskane za pomocą danego składnika aktywów.

UWAGA!

Prawo do swobodnego kierowania składnikiem aktywów oznacza, że korzystający ma prawo podejmowania decyzji o sposobie oraz celu użytkowania składnika majątkowego. Jako przykład może posłużyć leasing maszyn produkcyjnych. Jeśli korzystający posiada prawo do decydowania o wielkości produkcji, miejscu wykorzystania maszyn, liczbie przestojów, wytwarzanym asortymencie, a dostawca nie ma prawa wpływu na decyzję korzystającego, można stwierdzić o prawie kontroli dla korzystającego.

Test korzyści i władzy powinien być dokonywany nie tylko w momencie zawarcia nowej umowy, ale również przypadku zmiany warunków już w czasie jej trwania.

Warto podkreślić, że poza uregulowaniami MSSF 16 znajdują się m.in. umowy leasingu:

- aktywów biologicznych,
- umów obejmujących koncesję na usługi,
- umów leasingowych dotyczących poszukiwania lub wykorzystania aktywów biologicznych.

Możliwość stosowania uproszczeń

Przepisy MSSF 16 dopuszczają możliwość zwolnienia z obowiązku ujęcia, wyceny oraz prezentacji w sprawozdaniu finansowym umów leasingu w przypadku zawarcia:

- krótkoterminowej umowy leasingu, bądź
- umowy leasingu aktywów niskowartościowych.

Przez umowę krótkoterminową należy rozumieć umowę leasingu zawartą na okres krótszy niż 12 miesięcy. Przy czym w tym punkcie niezwykle istotne jest przeanalizowanie umowy pod kątem ewentualnej opcji przedłużenia umowy leasingu. W przypadku stwierdzenia istotnego prawdopodobieństwa prolongaty umowy poza umowny i stały okres, umowa powinna zostać rozpoznana jako umowa leasingu.

Przykład 1.

Spółka zawarła umowę leasingu auta na nieodwołalny okres ośmiu miesięcy. Umowa zawiera opcję prolongaty o kolejne sześć miesięcy na warunkach korzystniejszych od dotychczasowe. W tym przypadku, mimo faktu że stały okres umowy wynosi tylko osiem miesięcy, można przyjąć założenie, że istnieje wystarczająca pewność prolongaty umowy na kolejny okres. W momencie podpisania umowy należy ją zakwalifikować jako umowę długoterminową i jeśli spełnia pozostałe warunki umowy leasingu, podlega aktywowaniu i ujęciu w księgach rachunkowych spółki.

Wartość graniczna w kwocie 5000 dol. dla aktywów niskowartościowych została określona w Uzasadnieniach Wniosków do MSSSF 16.

W przypadku skorzystania ze zwolnień na podstawie jednego z wyżej wymienionych warunków, jednostka ujmuje koszty leasingu bezpośrednio w kosztach danego okresu, nie rozpoznając zarazem aktywa ani zobowiązania z tytułu zawartej umowy. Co ważne, w przypadku skorzystania ze zwolnienia w stosunku do krótkoterminowych umów leasingu, należy je stosować konsekwentnie dla aktywów z tych samych klas.

Okres obowiązywania

Niezbędnym elementem prawidłowej kwalifikacji umowy leasingu jest określenie okresu jej trwania, co istotnie wpływa na prawidłową wycenę zarówno zobowiązania, jak i aktywa z tytułu umowy leasingu. Okres leasingu został zdefiniowany jako nieodwołalny okres obowiązywania umowy wraz z wszelkimi dodatkowymi okresami prolongaty w przypadku zajęcia przesłanek do ich wykorzystania.

Przykład 2.

Korzystający podpisuje umowę leasingu pomieszczeń biurowych na okres 3 lat. Rozpatrzmy dwa przypadki:

a) umowa zawiera opcję prolongaty o kolejne trzy lata na warunkach rynkowych,;

b) umowa zawiera opcję prolongaty o kolejne trzy lata na warunkach rynkowych, a ponadto leasingobiorca w momencie zawarcia umowy leasingowej ponosi koszty dodatkowych aranżacji, które stanowią istotną wartość przedmiotu leasingu i mogą być zrealizowane w wyniku kontynuowania użytkowania.

W pierwszym przypadku na dzień podpisania umowy leasingu brak jest wystarczającej pewności, że leasingobiorca skorzysta z opcji przedłużenia umowy, gdyż warunki nie są korzystniejsze od spotykanych na rynku. Tym samym przyjęć należy trzyletni okres trwania umowy leasingu. W drugim przypadku, w wyniku poniesionych istotnych nakładów, przyjęć należy założenie, że korzystający skorzysta z przysługującego mu prawa przedłużenia o kolejne trzy lata, zatem powinien zostać zdefiniowany sześcioletni okres umowy.

Ponadto przy szacowaniu okresu leasingu należy wziąć uwagę zapisy umowy w kontekście opcji wcześniejszego wypowiedzenia umowy. Jeśli na dzień zawarcia umowy istnieje prawdopodobieństwo skorzystania przez leasingobiorcę z możliwości wypowiedzenia umowy, należy odpowiednio skrócić nieodwołalny okres umowy. Sam okres leasingu rozpoczyna się w momencie udostępnienia korzystającemu przedmiotu leasingu, i określany jest jako data rozpoczęcia leasingu. Natomiast data zawarcia umowy leasingowej lub data zobowiązania się do przestrzegania zasadniczych postanowień leasingu, w zależności które zdarzenie miało miejsce wcześniej, określona została jako data początkowa leasingu. Co do zasady, data rozpoczęcia leasingu może być tożsama z datą początkową leasingu, bądź jak często jest to spotykane wydanie przedmiotu leasingu może nastąpić po dacie podpisania umowy.

Wycena początkowa aktywów oraz zobowiązań

W momencie aktywowania leasingu zobowiązanie leasingowe wycenia się według wartości bieżącej opłat leasingowych pozostających do zapłaty w momencie rozpoczęcia leasingu. Aktywa z tytułu prawa do użytkowania składnika aktywów wycenia się natomiast w wartości początkowej zobowiązania leasingowego skorygowanej o:

- poniesione przez leasingobiorcę opłaty i koszty bezpośrednie związane z zawartą umową leasingu,
- szacunek kosztów demontażu przedmiotu leasingu bądź jego renowacji, jeśli wymagane są zapisami umowy,
- otrzymane przez leasingobiorcę zachęty leasingowe.

Dzień bilansowy

Po początkowym ujęciu w księgach rachunkowych prawo do użytkowania przedmiotu leasingu podlega amortyzacji (w przypadku modelu kosztu oraz wartości przeszacowanej) przez okres od daty rozpoczęcia leasingu do jednej z dwóch dat, w zależności od tego, która jest wcześniejsza, tj. daty zakończenia użytkowania przedmiotu leasingu bądź daty wygaśnięcia umowy leasingu. Przy szacowaniu okresu amortyzacji należy uwzględnić prawdopodobieństwo przeniesienia własności przedmiotu leasingu na korzystającego po upływie umowy. Jeśli zachodzą przesłanki przeniesienia prawa własności, okres amortyzacji powinien uwzględniać przewidywaną datę zakończenia użytkowania składnika aktywów przez leasingobiorcę.

Na dzień bilansowy zobowiązanie leasingowe powinno:

- zostać pomniejszone o zapłacone raty leasingowe,
- powiększone o naliczone odsetki od tego zobowiązania,
- skorygowane o zmiany w opłatach leasingowych, bądź zmiany w warunkach umowy leasingu.

UWAGA!

Jeśli na dzień bilansowy dojdzie do przeszacowania wartości zobowiązania leasingowego, należy odpowiednio skorygować wartość składnika aktywów. Jeśli przedmiotem leasingu są nieruchomości inwestycyjne, korzystający bazując na uregulowaniach MSR 40 może wybrać model wyceny składnika aktywów według wartości godziwej.

Skutki finansowe

Implementacja rozwiązań przewidzianych w MSSF 16 będzie miała istotny wpływ przede wszystkim na jednostki korzystające z aktywów na podstawie umów leasingu kwalifikowanych do końca 2018 roku jako umowy leasingu operacyjnego. Wynikiem wprowadzonych zmian będzie przede wszystkim zwiększenie sumy bilansowej wielu podmiotów w wyniku zaewidencjonowania nowych składników aktywów z tytułu prawa do użytkowania i z drugiej strony – pasywów z tytułu rozpoznania zobowiązania leasingowego.

Zakłócona może zostać porównywalność wielu wskaźników finansowych, na podstawie których oceniana jest kondycja finansowa przedsiębiorstw. Spadek udziału kapitału własnego w sumie bilansowej wpłynie na wzrost wskaźników zadłużenia, z drugiej strony wzrost aktywów będzie rzutować na wskaźniki efektywności działania.

W sprawozdaniu z dochodów nadmienić należy o pozytywnym wpływie na wskaźnik EBITDA. Wskaźnik ten obrazuje zdolność firmy do generowania zysków z podstawowej działalności operacyjnej, „oczyszczając” wynik finansowy jednostki z kosztów amortyzacji oraz odsetek. Pozytywny efekt zaimplementowania MSSF 16 na wartość EBITDA wynika z przeklasyfikowania części kosztów leasingu ujmowanych wg MSR 17 jako koszt operacyjny do sekcji kosztów finansowych.

Ponadto pozytywnie należy rozpatrywać również wpływ wprowadzonych zmian na sprawozdanie z przepływów pieniężnych, gdyż wydatki związane ze spłatą zobowiązań leasingowych nie będą już obciążać działalności operacyjnej tylko finansową.

Standardy krajowe

W przypadku jednostek sporządzających sprawozdania w oparciu o polskie przepisy bilansowe, niezmiennie uregulowania dotyczące leasingu są zawarte w ustawie o rachunkowości (art. 3 ust.4), jak również w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” (KSR 5).

Przepisy krajowe bazują w głównej mierze na rozwiązaniach przewidzianych w MSR 17 obowiązującym do końca 2018 roku. Różnice dotyczą przede wszystkim rozpoznania leasingu w księgach leasingobiorcy i są w dużej mierze tożsame z różnicami identyfikowanymi pomiędzy dotychczasowym MSR 17, a MSSF 16. Ponadto KSR 5 dość wyraźnie rozróżnia umowy nazwane i zidentyfikowane w Kodeksie Cywilnym tj. umowy leasingu, najmu i dzierżawy. Jak już wcześniej wspomniano, przy klasyfikowaniu umowy leasingu na bazie przepisów MSSF nie jest ważne samo nazwanie umowy, a jej treść i prawidłowe zdefiniowanie przedmiotu i okresu leasingu. Zasadne jest tym samym nie tyle odstępianie od sugerowania się tytułem umowy, ile jej treścią.

Należy wspomnieć, że ustawodawca dla sprawozdań rozpoczynających się od 1 stycznia 2019 r. przewidział dodatkowe ułatwienia dla jednostek bilansujących się na podstawie krajowych przepisów. W wyniku nowelizacji ustawy o rachunkowości rozszerzony został krąg jednostek mogących stosować uproszczenia w zakresie klasyfikacji leasingu. Ustawodawca zwiększył progi warunkujące stosowanie uproszczeń do poniższych wartości:

- 25,5 mln zł – dla sumy aktywów na koniec roku obrotowego,
- 51 mln zł – dla przychodów ze sprzedaży produktów i towarów za rok obrotowy,
- 50 osób – dla średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

W przypadku nieprzekroczenia przynajmniej dwóch z trzech wymienionych warunków, jednostki mogą kwalifikować umowy leasingu na gruncie prawa podatkowego, odstępując od analizy warunków przewidzianych w ustawie o rachunkowości.

Podsumowując, najistotniejsze zmiany wprowadzone wraz z wejściem w życie MSSF16 to:

- odstąpienie od podziału leasingu na leasing finansowy i operacyjny,
- korzystający rozpoznają aktywa oraz zobowiązania z tytułu zawartych umów leasingu w oparciu o test korzyści i władzy nad przedmiotem leasingu,
- brak obowiązku rozpoznania leasingu w księgach dla umów leasingu krótkoterminowego oraz leasingu aktywów niskowartościowych,

- zakłócenie porównywalności danych pomiędzy sprawozdaniami finansowymi.

**MARCIN JAROSZ ASSOCIATE PARTNER, BIEGLY REWIDENT WE WROCŁAWSKIM ODDZIALE
RÖDL & PARTNER**

Źródło: <https://www.rp.pl/Rachunkowosc/311059935-MSSF-16-nowe-zasady-klasyfikacji-leasingu.html?cid>